

Sygn. akt III AUa 401/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krystyna Smaga
Sędziowie:	SA Małgorzata Rokicka - Radoniewicz SA Krzysztof Szewczak (spr.)
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2013 r. w Lublinie

sprawy K. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do renty socjalnej

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 22 marca 2013 r. sygn. akt IV U 623/12

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok o tyle, że datę początkową prawa do renty socjalnej ustala na dzień 22 marca 2012 roku;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie.

III A Ua 401/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 czerwca 2012 r., znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił K. N. prawa do renty socjalnej z uwagi na to, że ubezpieczony nie spełnia wymogów ustawowych, ponieważ zgodnie z orzeczeniem komisji lekarskiej ZUS nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

W odwołaniu od tej decyzji K. N. wnosił o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł, że stopień zaawansowania schorzeń, na które cierpi od dzieciństwa, powoduje u niego całkowitą niezdolność do pracy.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił K. N. prawo do renty socjalnej od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 1 kwietnia 2014 r.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawca K. N., urodzony w dniu (...) wystąpił w dniu 26 marca 2012 r. z wnioskiem o przyznanie renty socjalnej. W toku postępowania administracyjnego wszczętego na skutek tego wniosku lekarz orzecznik ZUS nie uznał ubezpieczonego za całkowicie niezdolnego do pracy. Po rozpoznaniu sprzeciwu wnioskodawcy od tego orzeczenia komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 31 maja 2012 r. stwierdziła, że nie jest on całkowicie niezdolny do pracy, co było podstawą wydania zaskarżonej decyzji. Badając sporną okoliczność niezdolności do pracy Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy: psychiatry D. B., psychologa N. B. i laryngologa E. A.. Biegli w swoich opiniach stwierdzili u wnioskodawcy obustronny niedosłuch zmysłowo-nerwowy stopnia znacznego, zaburzenia mowy i porozumiewania się, upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, niepełnosprawność sprzężoną. Schorzenia te, zdaniem biegłych, powodują całkowitą niezdolność do pracy do kwietnia 2014 r. Ta niezdolność do pracy powstała przed 18 rokiem życia.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za w pełni uzasadnione, ponieważ ubezpieczony spełnił wszystkie warunki prawa do renty socjalnej bliżej określone w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.). Sąd I instancji podkreślił, iż w świetle opinii biegłych z w/w specjalności medycznych K. N. jest całkowicie niezdolny do pracy. W całej rozciągłości podzielił opinie biegłych, ponieważ zostały one wydane przez specjalistów odpowiednich do schorzeń rozpoznanych u wnioskodawcy, po przeprowadzeniu bezpośrednich badań ubezpieczonego i analizie dokumentacji medycznej. Ze względu na niepełnosprawność sprzężoną oraz niskie zdolności intelektualne wnioskodawca ma znacznie obniżone możliwości i umiejętności adaptacyjne, a tym samym jest obecnie całkowicie niezdolny do pracy. Funkcjonuje na poziomie 10-letniego dziecka. W piśmie procesowym z dnia 6 marca 2013 r. organ rentowy kwestionował opinie biegłych. Sąd Okręgowy uznał, iż biegli w opiniach przekonywująco wyjaśnili swoje stanowiska i w związku z tym wniosek organu rentowego o powołanie innych biegłych oddalił. Sąd I instancji podkreślił przy tym, iż ten wniosek dowodowy nie podważał ustaleń dokonanych przez biegłych, a jedynie wynika z niego, że organ rentowy nie zgadza się z wnioskami końcowymi opinii biegłych, z których dowód został przeprowadzony.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił K. N. prawo do renty socjalnej.

Apelację od tego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.. Apelant zaskarżył wyrok Sądu I instancji w całości i zarzucił mu:

a/ naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 286 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niedopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych lekarzy: laryngologa, psychiatry i psychologa;

b/ naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.) poprzez błędną wykładnię i niezasadne przyjęcie, że ubezpieczony spełnił przesłanki uzasadniające przyznanie mu prawa do renty socjalnej z uwagi na fakt, że jest on osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, mimo że z opinii lekarza orzecznika ZUS i komisji lekarskiej ZUS wynika, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

Apelant wnosił nadto o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych lekarzy: laryngologa, psychiatry i psychologa na okoliczność, czy ubezpieczony stał się całkowicie niezdolny do pracy przed ukończeniem 18 roku życia.

Powołując się na te zarzuty i zgłoszony w apelacji wniosek dowodowy organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie jedynie w części dotyczącej ustalenia daty początkowej prawa do renty socjalnej. W pozostałym zakresie jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności, niezależnie od oceny zarzutów przedstawionych w apelacji, należy zauważyć, iż Sąd I instancji z obrazą prawa materialnego ustalił datę początkową prawa K. N. do renty socjalnej. W apelacji organu rentowego taki zarzut nie został przedstawiony. Sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji powinien jednak wziąć pod uwagę, w granicach zaskarżenia, wszystkie naruszenia prawa materialnego popełnione przez sąd I instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 - OSNC 2008, z. 6, poz. 55 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02 – OSNC 2004, z. 1, poz. 7; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 sierpnia 2004 r., I PK 22/03 – OSNP 2005, nr 6, poz. 80; z dnia 3 października 2008 r., II UK 36/08 – LEX nr 513020; z dnia 23 lutego 2010 r., II UK 194/09 – LEX nr 590239; z dnia 10 sierpnia 2010 r., I PK 41/10 – LEX nr 667488; z dnia 20 maja 2011 r., II UK 346/10 – LEX nr 898705; z dnia 22 lutego 2012 r., IV CSK 290/11 – LEX nr 1136006).

K. N., o czym była już wyżej mowa, osiągnął wiek 18 lat w dniu (...) w tej właśnie dacie spełnił wszystkie przesłanki prawa do renty socjalnej, bliżej określone w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.). Uszło to uwadze Sądu Okręgowego, który ustalił prawo do renty socjalnej od dnia 1 marca 2012 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym został złożony wniosek o to świadczenie.

Stosownie do art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z art. 15 ustawy o rencie socjalnej prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Warunki przyznania renty socjalnej, o czym była już wyżej mowa, zostały określone w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Nabycie prawa do tego świadczenia jest uzależnione od łącznego spełnienia warunków określonych w ostatnio powołanym przepisie. Jednym z nich jest osiągnięcie pełnoletności, czyli wieku 18 lat. Wiek ten K. N. osiągnął, o czym była już wyżej mowa, w dniu (...). W tej ostatniej dacie spełnił on wszystkie warunki przyznania renty socjalnej. W związku z tym należało zmienić częściowo zaskarżony wyrok poprzez ustalenie daty początkowej prawa ubezpieczonego do renty socjalnej na dzień 22 marca 2012 r., czemu Sąd Apelacyjny dał wyraz w pkt I wyroku.

W pozostałej, przeważającej części zaskarżony należało uznać za prawidłowy, zaś zwalczającą go apelację za bezzasadną.

Ustalenia Sądu I instancji, z wyjątkiem tych dotyczących daty początkowej prawa wnioskodawcy do renty socjalnej, oraz wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UKN 61/97 – OSNAP 1998, nr 3, poz. 104 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 21/98 – OSNAP 2000, nr 4, poz. 143).

Zarzut naruszenia art. 286 k.p.c. nie może być uznany za trafny. W sprawie niniejszej nie zachodziła potrzeba składania ustnych wyjaśnień opinii biegłych złożonych na piśmie, ani też potrzeba żądania dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych, ponieważ Sąd I instancji uzyskał od powołanych przezeń biegłych wiadomości specjalne niezbędne do merytorycznego i prawidłowego orzekania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 marca 1997 r., II UKN 23/97 – OSNP 1997, nr 23, poz. 476; z dnia 21 maja 1997 r., II UKN 131/97 – 1998, nr 3, poz. 100; z dnia 18 września 1997 r., II UKN 260/97 – OSNP 1998, nr 13, poz. 408 oraz z dnia 10 września 1999 r., II UKN 96/99 – OSNP 2000, nr 23, poz. 869).

Kwestionując w postępowaniu przed Sądem I instancji opinie biegłych pozwany organ rentowy podniósł, iż obustronny niedosłuch zmysłowo-nerwowy znacznego stopnia, zgodnie z zasadami orzecznictwa, nie powoduje całkowitej niezdolności do pracy. Podobnie upośledzenie umysłowe w górnej granicy stopnia lekkiego, zgodnie z zasadami orzecznictwa lekarskiego, nie powoduje całkowitej niezdolności do pracy. Te same zarzuty do opinii

biegłych, na których został oparty zaskarżony wyrok, zostały powtórzone w apelacji. Tak sformułowanych zastrzeżeń do opinii biegłych, wbrew odmiennemu zapatrywaniu apelanta, nie można uznać za umotywowane. Samo odwołanie się do bliżej nieokreślonych zasad orzecznictwa lekarskiego należy uznać za niewystarczające do dokonania oceny zastrzeżeń do opinii biegłych zgłoszonych przez organ rentowy. W tym miejscu należy z całą mocą podkreślić, iż wykazywanie okoliczności uzasadniających powołanie kolejnego biegłego pozostaje w gestii strony. To strona winna wykazać się niezbędną aktywnością i wykazać błędy, sprzeczności lub inne wady w opiniach biegłych, które dyskwalifikują istniejące opinie ewentualnie uzasadniają powołanie dodatkowych opinii (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2009 r., I UK 102/09 – LEX nr 537027 oraz z dnia 14 stycznia 2011 r., II UK 160/10 – LEX nr 786386). W apelacji, podobnie jak wcześniej w postępowaniu przed Sądem I instancji, pozwany organ rentowy nie zakwestionował ani wiedzy fachowej biegłych, ani dokładności przeprowadzonych przez nich badań oraz analizy dokumentacji medycznej wnioskodawcy, nielogiczność wniosków wyprowadzonych z wyników przeprowadzonych badań i analizy dokumentacji medycznej. Powtórzone w apelacji zastrzeżenia do opinii biegłych powołanych przez Sąd Okręgowy są więc jedynie przejawem niezadowolenia organu rentowego z opinii dotychczas wydanych przez tych biegłych. Potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonych opinii. Odmiennie stanowisko oznaczałoby przyjęcie, iż należy przeprowadzić dowód z wszystkich możliwych opinii biegłych, żeby upewnić się, czy niektórzy z nich nie byli tego samego zdania co strona (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 marca 1997 r., II UKN 45/97 – OSNP 1998, nr 1, poz. 24; z dnia 14 maja 1997 r., II UKN 108/97 – OSNP 1998, nr 5, poz. 161; z dnia 18 września 1997 r., II UKN 260/97 – OSNP 1998, nr 13, poz. 408; z dnia 10 grudnia 1997 r., II UKN 391/97 – OSNP 1998, nr 20, poz. 612; z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99 – OSNP 2000, nr 22, poz. 807; wyrok z dnia 9 stycznia 2002 r., II UKN 701/00 – Legalis oraz z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99 – LEX nr 53135). Dodatkowo należy podnieść, że sąd nie musi dopuścić dowodu z dodatkowej opinii biegłych, jeżeli uzna, że ekspertyzy, którymi dysponuje są wystarczające do wyjaśnienia stanu zdrowia osoby ubiegającej się o rentę z tytułu niezdolności do pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2012 r., I UK 195/11 – M.P.Pr. 2012, nr 4, str. 170).

W toku postępowania przed Sądem I instancji zostały wyjaśnione, zdaniem Sądu Apelacyjnego, wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy niniejszej. Sąd Okręgowy przeprowadził wszechstronne i wyczerpujące postępowanie dowodowe, korzystając przy tym z opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu laryngologii i psychiatrii oraz psychologa, a zatem osób reprezentujących dwie różne specjalności medyczne oraz psychologię, w pełni adekwatne do rodzaju schorzeń i dolegliwości zgłoszonych przez ubezpieczonego. Wnioski, które Sąd I instancji wywiódł z tych opinii były w pełni uzasadnione i w niczym nie naruszały zasady swobodnej oceny dowodów, której granice zostały zakreślone dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c.

W tym miejscu należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy prawidłowo rozważył cały, zebrany w sprawie materiał dowodowy. Z obu opinii biegłych wynika, że K. N. jest osobą z obustronnym niedosłuchem zmysłowo-nerwowym znacznego stopnia, niesamodzielną, dysponującą wąskim zakresem pojęć, bardzo słabo rozumiejącą mowę. Biegli stwierdzili, że wnioskodawca bardzo słabo czyta z ust, wymaga opisu gestami, nie rozumie wielu słów i pojęć, nie potrafi myśleć abstrakcyjnie, nie rozumie sensu tekstu czytanego. Ma duże trudności w integracji procesów myślenia logicznego z pojęciami, a tym bardziej ze słowami. Porozumiewa się w języku migowym w zakresie podstawowych pojęć. Biegli podkreślili, że ubezpieczony jest bardzo niedojrzały emocjonalnie, funkcjonuje na poziomie 10-11-letniego dziecka. Co istotne, jest on osobą z niepełnosprawnością sprzężoną. O całkowitej niezdolności do pracy decyduje w tym przypadku nie tylko poziom intelektualny, ale również poziom dojrzałości emocjonalnej, adaptacji i funkcjonowania w środowisku. W zgłoszonych zastrzeżeniach do obu opinii biegłych apelant nie uwzględnił tych okoliczności, odniósł się jedynie do wniosków końcowych opinii. Prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy nie może być natomiast oparte jedynie na przekonaniu o istnieniu lub braku okoliczności, których zbadanie wymaga wiadomości specjalnych, wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłych. Ocena opinii biegłego wymaga sprawdzenia poprawności poszczególnych elementów opinii składających się na trafność jej wniosków końcowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 1976 r., IV CR 481/76 – OSNCP 1977, z. 5-6, poz. 102). Dodatkowo należy podnieść, że niezdolność do pracy powinna być oceniana przez pryzmat sumy stwierdzonych schorzeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2012 r., II UK 83/11 – M.P.Pr. 2012, nr 4, str. 214).

Sąd Apelacyjny podzielił zatem wnioski zawarte w sporządzonych w toku postępowania przed Sądem I instancji opiniach biegłych z zakresu laryngologii, psychiatrii i psychologii, ponieważ były one logiczne, spójne i zdecydowane. Opinie te należało również określić jako rzetelne, albowiem oparto je na kompleksowej dokumentacji lekarskiej, na wynikach specjalistycznych badań, którym ubezpieczony został poddany w ostatnim okresie, a także na wynikach badań przeprowadzonych osobiście przez biegłych. Za miarodajnością opinii przemawiał i ten fakt, że pozostawały one w pełnej zgodności ze sobą, wzajemnie się uzupełniając. W ocenie Sądu Apelacyjnego wymienione opinie biegłych mogły więc stanowić podstawę do stanowczego rozstrzygnięcia sprawy niniejszej. Pozwoliły one na przyjęcie nie budzące jakichkolwiek wątpliwości, że w obecnym stanie zdrowia wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy. Rodzaj dolegliwości charakterystycznych dla ubezpieczonego oraz ich aktualny stopień zaawansowania jest na tyle istotny, że powoduje całkowitą utratę zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy.

Stwierdzając występowanie u wnioskodawcy w/w schorzeń i ich wpływ na możliwość wykonywania pracy, Sąd Apelacyjny nie podzielił wątpliwości organu rentowego co do miarodajności wniosków zawartych w opiniach biegłych. Z tych względów Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uzupełnienia postępowania dowodowego poprzez przeprowadzenie zgłoszonego w apelacji dowodu z opinii innych biegłych z zakresu laryngologii, psychiatrii i psychologii. Wniosek apelanta o dopuszczenie dowodu z tej opinii był nieuzasadniony, ponieważ sądy obu instancji uzyskały od biegłych, już w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, wiadomości specjalne, niezbędne do prawidłowego, merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy niniejszej. Mając na uwadze, że zawarty w apelacji wniosek organu rentowego o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych nie zawierał konkretnych zarzutów do treści w/w opinii biegłych, podważających ich miarodajność, Sąd Apelacyjny ten wniosek dowodowy oddalił.

Prawidłowe ustalenie przez Sąd Okręgowy na podstawie dowodu z w/w opinii biegłych, które Sąd Apelacyjny również w pełni podzielił, że K. N. jest całkowicie niezdolny do pracy, sprawiło, że spełnił on wszystkie przesłanki prawa do renty socjalnej, bliżej określone w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.). Przedstawiony w apelacji zarzut naruszenia tego ostatniego przepisu należało więc uznać za całkowicie chybiony.

Ubezpieczony, będąc osobą całkowicie niezdolną do pracy, spełnił podstawowy warunek umożliwiający skuteczne ubieganie się o prawo do renty socjalnej, bliżej określony w ostatnio powołanym przepisie.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. (w części uwzględniającej apelację) oraz art. 385 k.p.c. (w pozostałym zakresie) orzekł jak w sentencji.